

טועמיה - חיים

לחיות עם הזמן בשבת קודש

ערב ש"ק פ' דברים-חזון תשפ"ג

הרב **מרדכי אלון שליט"א**

נכתב ונערך משמיעה ע"י תלמידים - לא מוגה

זמני בניסת ויציאת השבת:

ירושלים - 19:08 | 20:23

תל אביב - 19:25 | 20:26

חיפה - 19:19 | 20:27

טבריה ומגדל - 19:22 | 20:24

באר שבע - 19:24 | 20:24

ראשי חודשים לעמך נתת

וּשְׁעִיר עִזִּים וְגֹמֵר. כָּל שְׁעִירֵי הַמוֹסָפִין בְּאֵין לְכַפֵּר עַל טְמֵאת מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁי, הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ בְּמִסְכַּת שְׁבוּעוֹת (ב' ע"א-ע"ב) וְנִשְׁתַּנָּה שְׁעִיר רֹאשׁ חֹדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: לֵה, לְלַמְדָּךְ שֶׁמִּכְפָּר עַל שְׂאֵין בּוֹ יְדִיעָה לֹא בְתַחֲלָה וְלֹא בְסוֹף, שְׂאֵין מְכִיר בְּחֵטָא אֲלָא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְלִבְד; וְשֶׁאֵר הַשְּׁעִירִין לְמִדִּין מִמֶּנּוּ. וּמִדְרָשׁוֹ בְּאַגְדָּה, אָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: הֵבִיאוּ כַפָּרָה עָלַי עַל שְׁמַעַטְתִּי אֶת הַיָּרֵחַ (ב"ר, ג, שְׁבוּעוֹת ט' ע"א).

התשובה הראשונה בפשוטו של מקרא לא מספיקה לרש"י, אז הוא מביא את המדרש המופיע בגמרא -

רבי שמעון בן פזי רמי: כתיב (ברא' א, טז) "ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים" וכתוב "את המאור הגדול ואת המאור הקטן". אמרה ירח לפני הקב"ה רבש"ע אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד? אמר לה לך ומעטי את עצמך. אמרה לפני רבש"ע הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמעיט את עצמי? אמר לה לך ומשול ביום ובלילה. אמרה ליה מאי רבותיה דשרגא בטיהרא מאי אהני? אמר לה זיל לימנו בכך ישראל ימים ושנים. אמרה ליה יומא נמי אי אפשר דלא מנו ביה תקופותא דכתיב (ברא' א, יד) "והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים". זיל ליקרו צדיקי בשמיך (עמוס ז, ב) "יעקב הקטן שמואל הקטן" (שמו"א יז, יד) "דוד הקטן". חזייה דלא קא מיתבא דעתה, אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח והיינו דאמר ר"ש בן לקיש מה נשתנה שעיר של ראש חדש שנאמר בו (כמד' כת, טו) לה? אמר הקב"ה שעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח. (חולין ס:)

שכאשר ברא הקב"ה את שני המאורות הם היו שווים בגודלם, ואז באה הלבנה לפני הקב"ה ואמרה לו "אין שני מלכים משמשים בכתר אחד" ואמר לה הקב"ה "לכי ומעטי עצמך". שאלה הלבנה - מה הבעיה עם מה שאמרתי? אתה רוצה שנריב בהמשך? והקב"ה ניסה לפייס אותה - קטן זה טוב, הצדיקים נקראים קטנים, כמו שמואל הקטן, יעקב הקטן - אך היא לא קיבלה את זה. המשיך ואמר לה עם ישראל נקרא קטן, שנא' - "קטן יעקב ודל" - וגם זה לא עוזר. אמר לה - השמש

הפעם אני מבקש לחרוג מפרשיות השבוע ולעסוק בעניינו של ראש החודש - ראש חודש בכלל, ור"ח מנחם אב בפרט. עניינו של ראש חודש מנחם אב הוא מיוחד - מצד אחד הוא חלק מתשעת הימים אבל מצד שני ראש חודש הוא יום שיש בו חגיגות.

סוגיית ראש חודש היא מעניינת ומרתקת. מצד אחד הפגישה הראשונה שלנו עם המצוות עוברת דרך ראשי חודשים - הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֹדְשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה. (שמות י"ב, ב')

זה נאמר אמנם על ראש חודש ניסן אבל אנחנו שומעים שם גם את הפגישה עם קידוש החודש וקידוש הלבנה.

התורה מדברת גם על -

וּבְרֵאשִׁי חֹדְשֵׁיכֶם תִּקְרִיבוּ עֹלָה לַ-ה'... (במדבר כ"ח, י"א)

לפייס את הלבנה

יש בראש חודש דבר מרתק שקשה לומר אותו, אבל רש"י בעקבות חז"ל מביא את זה; בתוך קריאת הקרבנות בפרשת פנחס, מופיע פסוק שנראה בקריאה ראשונה רגיל, אבל יש בו שינוי במילה אחת מהותית -

וּבְרֵאשִׁי חֹדְשֵׁיכֶם תִּקְרִיבוּ עֹלָה לַ-ה' פְּרִים בְּנִיבְקָר שְׁנַיִם וְאֵיל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנִי־שָׁנָה שְׁבַע תְּמִימִם... וְנִסְכֵיהֶם חֲצִי הַהֵין יְהִי לַפָּר וְשְׁלִישֵׁת הַהֵין לְאֵיל וְרִבִיעֵת הַהֵין לְכַבֵּשׁ יֵין זֹאת עֹלֹת חֹדְשֵׁי בְחֹדְשׁוֹ לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה. וּשְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְחֹטָאת לַ-ה' עֲלֵי־עֹלֹת הַתְּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ. (שם, י"א-ט"ו)

כלומר חוץ מעולת התמיד שקרבה כל יום, מביאים ביום ראש החודש גם שעיר אחד לחטאת, ורש"י ישר מסב את תשומת לבנו לכך שבכל המקומות האחרים שהפסוק הזה מופיע (ברגלים, בחגים אחרים) - והוא מופיע בהרבה מקומות - לא מופיע בשום מקום הביטוי "שעיר עיזים אחד לה'", אלא "שעיר עיזים אחד לכפר". למה בר"ח מופיעה לשון אחרת "לחטאת לה"?

¹ המילה חודש היא במובן של ר"ח.

בתינוק, שלימים יהיה חבוק הנביא, כאשר הוא מאבד את ההכרה היא רצה אל הנביא ובדרך שואל אותה בעלה -

וַיֹּאמֶר מְדוּעַ אֶת הַלֶּכֶת אֵלָיו הַיּוֹם לֹא־חָדַשׁ וְלֹא שֶׁבֶת וְתֹאמַר שְׁלוֹם. (מל"ב ד', כ"ג).

כלומר בעלי מדרגות גבוהות כנראה ניחנים ביכולת לחוות את ראש חודש ולהבין את מהותו כפי שהוא יהיה לעתיד לבוא. אני רוצה לנסות להגדיר את ייחודיותו של ראש חודש ולהבין תחילה את ראש חודש בהגדרה האסטרונומית שלו. הוא הראש של החודש - המולד. ב'שבת מברכים', לפני ששליח הציבור מכריז על יום ראש החודש "הבא עלינו לטובה", אנחנו נוהגים להזכיר ולהכריז בקול רם את המולד. המולד הוא הרגע שבו מתחיל מסלול הירח של החודש הקרוב - וכשהוא מתחיל אנחנו לא רואים כלום. הגמרא אומרת שאם באו עדים ומעידים שהם ראו את המולד, גם אם הם שני גדולי עולם או חתני פרס נבל באסטרונומיה, הרי הם עדי שקר בוודאות, כי לא ניתן לראות בעיני אדם את מולד הלבנה.

אנחנו יודעים שהשמש היא המאירה את הירח, ואור הלבנה הוא בעצם אור חוזר מהשמש. ברגע המולד אנחנו מקבלים את הירח בצדו האפל לגמרי. אין הארה של השמש על הירח בצד שלנו, ואז הכל מתחיל מחדש. וצריך לדעת את המולד לפני שמברכים את החודש, יש לו חשיבות רבה. אם היינו שואלים ילד, מתי לדעתו הוא הזמן המתאים לחגוג ללבנה, נדמה שאף אחד לא היה מציע את רגע המולד, הרגע החשוך הזה. לא רואים שם כלום, הלבנה לא מאירה כלפינו. אבל אנחנו צריכים לדעת ע"פ החישובים, מבחינה אסטרונומית, מתי הוא מועד המולד - יום, שעה, דקות, חלקים - ורק אז ראש חודש.

אור אחר

בואו ננסה להבין את המושג הזה דווקא מצד העולם ההלכתי. יש דיון בהלכה מתי הוא זמן קריאת שמע של שחרית. התורה אומרת שצריך לקרוא קריאת שמע "בשכבך ובקומך", וחז"ל מבארים שאין זה בעת פעולת הקימה אלא בזמן שבני אדם קמים - מהרגע שאדם מכיר את חברו בריחוק ארבע אמות (כחמישים דק' לפני הנץ החמה) ועד לסוף שלש שעות זמניות של היום, כי אז דרך בני מלכים לעמוד ממיטתם. אמנם יש מצווה מן המובחר לקרוא קריאת שמע כוותיקין - לפני הנץ החמה, כדי שנסיים את הברכה שלאחריה (גאל ישראל) עם הנץ, נסמוך גאולה לתפילה ונתחיל מיד את התפילה בנץ. כך מגדיר מרן השו"ע -

זמן קריאת שמע של שחרית משיראה את חבירו הרגיל עמו קצת ברחוק ד' אמות ויכירנו ונמשך זמנה עד סוף ג' שעות שהוא רביע היום. ומצוה מן המובחר לקרותה כוותיקין (פירוש תלמידים. ורש"י פירש אנשים ענוים ומחבבים המצות) שהיו מכוונים לקרותה מעט קודם הנץ החמה (פירוש יציאת החמה כמו הנצו הרמונים) כדי שיסיים קריאת שמע וברכותיה עם הנץ החמה ויסמוך התפלה מיד בהנץ החמה, ומי שיוכל לכיין לעשות כן שכרו מרובה מאד. (שו"ע או"ח נ"ח, א')

מושלת ביום, ואת תמשלי גם ביום וגם בלילה, והיא לא מתפייסת, הציע לה 'פרס ניחומים' בדמות הרבה כוכבים סביבה וכו', כיון שראה שהיא לא מתפייסת בא לבני ישראל ואמר - אתם כל חודש צריכים לפייס אותה, 'הביאו כפרה עלי על שמיעטתי את הירח'. זה לא 'סתם' מדרש בגמרא אלא כך רש"י מבין את הפסוק. צריך להבין את זה.

לא חודש ולא שבת

אני מבקש לעסוק במהותו של היום. נניח לקרבנות בינתיים. ראש חודש שונה מכל הימים האחרים. צריך להבין - הוא חג או לא? לכאורה הוא יום רגיל, הוא לא אסור במלאכה, הוא גם לא כחול המועד, אז מה הוא? והוא היום היחיד שנקרא בתורה 'ראש' (ראש השנה נקרא בתורה זיכרון). "ובראשי חדשיכם". מה פירוש המושג?

אמרנו לא אחת שבשפות אחרות אין שימוש במילה ראש. באנגלית למשל, לא אומרים Head of the Month/Year, אלא New Year. כבר כתבו גדולי העולם שרק לעתיד לבוא נזכה ותתגלה מעלתו של ראש החודש. ר' צדוק הכהן מלובלין זיע"א בספר 'רסיסי לילה' אומר שזה יהיה אחד הגילויים של העתיד ובין שר"ח הוא הדבר העיקרי. האמת, שאלו פסוקים מפורשים בסוף ספר ישעיהו -

כִּי כְּאֲשֶׁר הִשְׁמִים הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עֲמֻדִים לְפָנַי נֶאֱמְרָה כֵּן יַעֲמֹד זֶרְעֲכֶם וְשִׁמְכֶם. וְהָיָה מְדִי־חֲדָשׁ בְּחֻדְשׁוֹ וּמְדֵי שֶׁבֶת בְּשִׁבְתּוֹ יָבֹא כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי אָמַר ה'. (ישעיהו ס"ו, כ"ב-כ"ג)

הנביא מדלג על כל המועדים ומדבר רק על ראש חודש ושבת. שבת היא הפעולה שהקב"ה עושה בעולם וראשי חודשים הם הפעולה שלנו, קידוש החודש. "כל בשר" זה ביטוי מדהים - הכל, כל הבריאה, יבואו להשתחוות לקב"ה. והסיום -

וַיִּצְאֻ וַרְאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפְּשָׁעִים בִּי כִּי תוֹלְעֵתָם לֹא תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכָּפֶה וְהָיוּ דְרָאוֹן לְכָל־בָּשָׂר. (שם כ"ד)

הפסוק מתאר איך אז יראו שכל הרשע, כל הקליפות, הם בעצם פגר מובס. זה הפסוק שחותם את ישעיהו ולכן כשאנחנו קוראים את ההפטרה הזו בשבת שחל בה ראש חודש, אנחנו חוזרים וכופלים את הפסוק הקודם - "והיה מדי חודש בחודשו ומדי שבת בשבתו וכו'" - כדי לא לסיים בכזה סיום קשה. מה יקרה אז?

בתנ"ך אנחנו לא פוגשים הרבה פעמים בראש חודש. יש את המפגש המפורסם של דוד ויהונתן בסעודת ראש חודש. כאשר אנחנו מקדשים את הלבנה אנחנו נזכרים מאד בדוד המלך - דוד המלך והלבנה הולכים יחד. זו ספירת המלכות. אבל מה הוא היום הזה?

אנחנו פוגשים בתנ"ך שאנשים מיוחדים היו הולכים אל הנביא, אל איש האלוקים, בראש חודש - בסיפור המפורסם של האשה השונמית ואלישע הנביא, אחרי שהיא נפקדת

יש קר וחם, יש חיים ומוות - אבל למעלה מן השמש יש יתרון, כך אומרים חז"ל על הפסוק המפורסם בקהלת -

... וְאֵין יִתְרוֹן תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ. (קהלת ב', י"א)

מה היתרון שיש למעלה מן השמש? הכח להתחדש. נסביר את המושג הזה כי לא תמיד מבינים אותו - להתחדש פירוש באמת באמת להתחדש. הכל יכול להתחיל מחדש לגמרי. הכל הפוך, אני מאמין בך ובך, הכל יכול להתחדש בעולם.

ראש חודש נקרא 'ראש' כי הוא קשור לגזע הנשימה שבמוח ולא לחיים שבלב. זה בראש. ראש חודש הוא רגע המולד שבו אין לשמש השפעה על הארת הירח. באופן טבעי זה לא זמן לצאת ולעשות באותו זמן מסיבות ללבנה אלא דווקא כשהיא עגולה ויפה - אבל אז היא לא מתחדשת, אז היא כבר מתחילה לאבד את החידוש שלה, היא כבר במיעוט.

יש מחלוקת בפוסקים מתי מתחילים לומר את ברכת הלבנה, קידוש לבנה, אבל לכל הדעות העיקר הוא שקידוש לבנה עושים לא במולד אלא אחריו, כשהיא כבר צריכה לברכה. והברכה שמברכים אותה היא שהיא תזכה להתחדש - 'שתתחדשי', ושנחנה נזכה להתחדש. לעתיד לבוא, תתגלה מעלת ראש חודש, אך בעולם שלנו צריך כל כך הרבה קדושה כדי לתפוס את ראש חודש. בתנ"ך זה מופיע אצל דוד ויהונתן, במקום שבו אומר יהונתן לדוד שהוא יהיה ספירת המלכות, שהוא משיח, שהעולם יתחדש.

לחודשיו יבכר

אמרתי לחבר'ה שאנחנו בעצם חיים את זה כל רגע. דוגרי, כשאתה נכנס למחלקה בבית רפואה, מח' סיעודית, גריאטרית, אנשים זקנים, ואתה אף פעם לא רואה שם בלונים, ליצינים, ריקודים וכיו"ב. לעומת זאת במחלקת ילדים או תינוקות הכל שמח - פיצות, בלונים. לא נעים לומר את התשובה - אלה הולכי למות בין כה וכה. אני לא מאמין בהתחדשות. שלא נטעה, השוני איננו בריח ולא בחוויות. אלו דמיונות שלנו. פשוט את התינוק אנחנו תופסים כמשהו מתוק, גם אם הוא חולה הרבה יותר מהזקן שיש לו סיכויי החלמה גדולים. למה זה כך? כי אין לנו ראש חודש.

חג הוא מועד שיש לו זהות, מאפיין - יציאת מצרים אז אוכלים מצות, ישבנו בעבני כבוד אז יוצאים לסוכה, ניצחנו את היוונים ולכן מדליקים נרות. אבל איך אפשר לתאר את גזע המשינה שבמוח? איך אפשר לתאר את ההתחדשות ואת החיבור אליה? לעתיד לבוא המועדים יהיו בטלים אבל ראשי חודשים לא -

וְהָיָה מְדִיחֶדְשׁ בְּחֶדְשׁוֹ וּמְדֵי שַׁבַּת בְּשַׁבְּתוֹ יָבֹא כְּלִיבֶשֶׂת לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְפָנָי אָמַר ה'.

לפני שנגיע לענייניו של ראש חודש אב שהוא אולי הכי ראש חודש מכל ראשי החודשים, הזכרנו פעם את הפרק ביחזקאל שבו מתואר איך יורדים מים חיים מהמקדש. הוא עומד שם והאיש מראה לו את נבואת העתיד, את הבית השלישי,

אמנם גם מי שלא קיים מן המובחר וקרא שמע לאחר הנץ, קיים את המצווה לכל הדעות, אך לא מן המובחר. הרמב"ם לעומת זאת, לומד את זה אחרת לגמרי -

ואיזה הוא זמנה ביום? מצוותה שיתחיל לקרות קודם הנץ החמה, כדי שיגמור לקרות ולברך ברכה אחרונה עם הנץ החמה. ושיעור זה, כמו שיעור (נ"א - עישור) שעה קודם שתעלה השמש (היינו כשש דקות, שהם עשירית השעה). ואם איחר וקרא אחר שעלתה השמש - יצא ידי חובתו, שעונתה עד סוף שלוש שעות ביום למי שעבר ואיחר. (רמב"ם הל' קריאת שמע א', י"א)

הרמב"ם לא מזכיר פה בכלל את ענין התפילה (הרמב"ם הזה לא מומלץ לכולם...). הוא אומר שמצוות קריאת שמע של שחרית הוא לפני הנץ. זהו. ואם עבר ואיחר, לא התעורר, הוא יוצא ידי חובה אם קרא שמע עד שלוש שעות - אבל רק בדיעבד. הוא אפילו לא משתמש בביטוי לסמוך גאולה לתפילה, זה כאילו לא מעניין אותו. זה חידוש גדול מאד. בהמשך, כאשר יעסוק הרמב"ם בהלכות תפילה בענייני סדר היום הוא יגיד שזה טוב לסמוך גאולה לתפילה, אבל מה שבאמת מעניין אותו זה שקריאת שמע וברכותיה יהיו לפני הנץ החמה, לפני הופעת השמש. וצריך להבין - מה, הוא לא מכיר את הפסוק "ובשבבך ובקומך"? הוא חולק על חז"ל!?

התשובה היא פלא פלאות. בישיבות קוראים לחילוק הזה 'שני דינים'. למצוות קריאת שמע של שחרית יש שני עניינים - זה מה שמחדש הרמב"ם. האחד, והוא העיקר, לקבל עליו עול מלכות שמים. במצוות יחוד ה' הרמב"ם מגדיר את זה שזה מתקיים באמירת "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד". מתי אדם מקבל על עצמו עול מלכות שמיים ואיך? - כל עוד השמש, המערכת, המציאות, עדיין לא מופיעה, זה הזמן הנכון לקבל על עצמו עול מלכות שמיים. אני לא כפוף לשמש ולא לשום דבר שהשמש מכפיפה את המציאות אליה. אני שייך למעלה מהשמש, למעל השמש. הגאולה שלי, הברכה השניה שאחרי קריאת שמע, היא שאני לא מוכפף לשמש, אלא שהתורה התחשבה במציאות ואמרה שאם אדם לא קם בשעה הזו אז יש גם מצווה שמתרחשת עד זמן קימה, היינו עד סוף שלוש שעות. אבל מהות המצווה היא דווקא לפני הופעת השמש בעולם. כשהשמש מופיעה האיזון משתנה, זה לא אותו אויר. השמש כבר מתחילה להשפיע על האויר שאני נושם, וודאי עלי. בדיעבד אני יוצא ידי חובה גם עד סוף שלוש שעות אבל זה רק "יוצא זיין" - חצי קלאץ', כמו שאומרים היום. מי שמכיר את השעה הזו שלפני הנץ יודע כמה זה נכון. זה לא אותו אויר.

להתחדש באמת

נחזור לראש חודש. שאלנו מהו ראש חודש; המולד הוא השניה שבה הירח לא מושפע מהשמש. עכשיו הוא מקבל יניקה ישירה מהאינסוף. מבחינתי כאדם יש לשמש עכשיו אפס השפעה עליו. עכשיו הלבנה מתחדשת. תחת השמש אין התחדשות בעולם, יש הסתברות, יש סטטיסטיקה, יש אולי,

השמש. זה הרמב"ם - פה בעולם יש "ובקומך", אבל מצוות "שמע ישראל", מה פירושו של המשפט הזה? - פירושו הוא 'שמע, אתה הרי ישראל, אתה ששורה עם אלוקים ועם אנשים. אתה מבין שאם אתה מקבל את חיותך מהקדושה ולא מהקליפה - אז ה' שהוא למעלה מהזמן, שהוא היה הווה ויהיה, הוא מקור כוחנו, והוא אחד?.'

אכפרה פניו

ראש חודש הוא האמונה שבאמת הכל יכול להתחדש - לא בלב, שם זה כבר מאוחר מדי, אלא במוח. במוחין, במקום שהמוחין שלי נמצאים.

הקב"ה מבקש "הביאו כפרה עלי" - וזה נשמע משפט קשה. אין הכוונה לכפרה כי ח"ו הקב"ה חטא אלא - 'אתם עם ישראל שאתם עתידים להתחדש כמותה, כמו הלבנה'. 'כפרה' בעברית יש לה שתי משמעויות. האחד - כופר, איטום, כפי שנח כפר את התיבה, והשני - הוצאת האיטום (כמו מילים רבות בעברית שיש להן שתי משמעויות מנוגדות). כשיעקב שולח מנחה לעשו אחיו הוא אומר -

... כִּי־אָמַר אֲכַפְרָה פָּנָיו בַּמִּנְחָה הַהִלַּכְתָּ לְפָנָי וְאַחֲרֵיכֵן אֶרְאֶה פָּנָיו אוֹלֵי יֵשָׂא פָּנָי. (בראשית ל"ב, ב"א)

ומביא שם רש"י -

אֲכַפְרָה פָּנָיו. אֲבִטֵל רְגִזּוֹ. וְכֵן: 'וְכִפַּר בְּרִיתְכֶם אֶת מִוֹת' (ישעיהו כח, יח), 'לֹא תוֹכְלֵי כְפָרָה' (ישעיהו מז, יא). וְנִרְאֶה בְּעֵינַי שֶׁכָּל כְּפָרָה שְׂאֵצֵל עֵזוֹן וְחֹטָא וְאַצֵּל פָּנִים, כְּלֵן לְשׁוֹן קִנּוּחַ וְהַעֲבָרָה הֵן. וְלְשׁוֹן אֲרָמִי הוּא, וְהִרְבֵּה בַּגְּמָרָא: 'וְכִפַּר יְדִיהָ' (בבא מציעא כ"ד ע"א), 'בְּעֵי לְכַפְּרֵי יְדֵיהָ בְּהִוּוּא גְבָרָא' (גיטין נו ע"א). וְגַם בְּלְשׁוֹן הַמְּקָרָא נִקְרָאִים הַמְזוֹרְקִים שֶׁל קֹדֶשׁ 'כְּפוֹרֵי זֶהָב' (עזרא א, י), עַל שֶׁמִּכְהֵן מְקַנְּחֵם יְדֵיהֶם בְּהֵן בְּשֵׁפֶת הַמְזוֹרֵק (זבחים צ"ג ע"ב).

אכפרה - אסיר את האיטום בינינו, אנקה. אני יכול לכפור את התיבה כמו את תיבת נח או את תיבתו של משה - ואני יכול לגלות שאני יכול להסיר את האיטום הזה לגמרי. הקב"ה בא ואומר 'הביאו כפרה עלי' כי העולם לא מבין את סוד המולד, את סוד ההתחדשות. "מקדש ישראל וראשי חודשים" - הביאו כפרה עלי. כשהקב"ה אמר ללבנה "לכי ומעטי את עצמך" הוא בקש שכל העולם יגלה את סוד המולד, סוד ההתחדשות, סוד ההתהפכות. האם יש בכלל סיכוי לקבל את החיות מקדושה ולא מהקליפה? הקליפה היא לא דבר רע. הקליפה היא כל מה שאנחנו רואים, כל מה שמהשמש ולמטה וכל זה -

הַבֵּל הַבְּלִים אֲמַר קִהְלֵת הַבֵּל הַבְּלִים הַפֵּל הַבֵּל. (קהלת א', ב') ולכן -

סוֹף דְּבַר הַפֵּל נִשְׁמָע אֶת־הָאֱלֹהִים יִרְאֵ וְאֶת־מִצְוֹתָיו שְׁמֹר כִּי־זֶה כָּל־הָאָדָם. (שם י"ב, י"ג)

אותו 'כל' כן נשמע. "כי זה כל האדם" - "זה" משמעו "זה אלי ואנוהו", כשאתה יכול להתחיות מהקדושה ולהצביע על נקודת הקדושה.

ופתאום בבית השלישי שהוא נמצא בתוכו ומכיר את מידותיו, מתחילים לפכות מים -

וַיִּשְׁבְּנִי אֶל־פֶּתַח הַבַּיִת וְהִנֵּה־מַיִם יֹצְאִים מִתַּחַת מִפְתָּן הַבַּיִת קוֹדֵמָה כִּי־פָנֵי הַבַּיִת קָדִים וְהַמַּיִם יֹרְדִים מִתַּחַת מִכְתָּף הַבַּיִת הַיְמָנִית מִנְּגַב לְמִזְבֵּחַ: וַיֹּצֵאֵנִי דָרָךְ־שְׁעָר צְפוֹנָה וַיִּסְבְּנִי דָרָךְ חוּץ אֶל־שְׁעַר הַחוּץ דָרָךְ הַפְּנִיָה קָדִים וְהִנֵּה־מַיִם מִפְּסִים מִן־הַכֶּתֶף הַיְמָנִית. בְּצֵאת־הָאִישׁ קָדִים וְקָו בִּידּוֹ וַיִּמָּד אֶלַף בְּאֵמָה וַיַּעֲבֵרֵנִי בְּמַיִם מִי אֶפְסִים. וַיִּמָּד אֶלַף וַיַּעֲבֵרֵנִי בְּמַיִם מִי־בְרָכִים וַיִּמָּד אֶלַף וַיַּעֲבֵרֵנִי מִי מִתְּנַיִם. וַיִּמָּד אֶלַף נְחַל אֲשֶׁר לֹא־אוּכַל לַעֲבֹר כִּי־גָאוּ הַמַּיִם מִי שָׁחוּ וְנַחַל אֲשֶׁר לֹא־יַעֲבֹר. וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲרֵאִיתָ בְּדָאָדָם וַיִּוֹלְכֵנִי וַיִּשְׁבְּנִי שֵׁפֶת הַנְּחַל. בְּשׁוֹבְנִי וְהִנֵּה אֶל־שֵׁפֶת הַנְּחַל עֵץ רַב מְאֹד מְזֵה וּמְזֵה. וַיֹּאמֶר אֵלַי הַמַּיִם הָאֵלֶּה יֹצְאִים אֶל־הַגְּלִילָה הַקְּדוּמוֹנָה וַיִּרְדּוּ עַל־הָעֲרֶבָה וַבָּאוּ הַיְמָה אֶל־הַיְמָה הַמוֹצְאִים וְנִרְפְּאוּ הַמַּיִם. (יחזקאל מ"ז, א'-ו')

המים עולם ממי אפסיים (מים רדודים המגיעים עד לקרסול הרגל) דרך הברכיים עד למתניים, והוא חייב לברוח והוא רואה פתאום שהוא נמצא בתוך נחל אדיר בתוך בית המקדש, עם עץ רב מזה ומזה ואז באה לאיו הנבואה והוא רואה שהמים האלה יוצאים מהמקדש ויורדים אל הערבה ומגיעים אל ים המלח - ונרפאו המים. אל תכעסו עלי - למה בכל השפות קוראים לים המלח 'ים המוות'? כי אף אחד לא מבין את הביטוי ים המלח. השם הזה 'ים המלח' מופיע כבר בתורה בגבולות הארץ (פ' מסעי) - והוא מקור החיים. הוא מופיע כמוות כי הוא מחכה למים החיים שייצאו מהמקדש, ואז -

וְהָיָה כִּלְנֶפֶשׁ תִּיהָ אֲשֶׁר־יִשְׂרָץ אֶל כָּל־אֲשֶׁר יָבוֹא שָׁם נְחָלִים יִחְיֶה וְתִיהָ הַדְּגָה רַבָּה מְאֹד כִּי בָאוּ שְׁמַיָה הַמַּיִם הָאֵלֶּה וַיִּרְפְּאוּ וְחֵי כָל אֲשֶׁר־יָבוֹא שְׁמַיָה הַנְּחַל. וְהָיָה עֲמֹדוֹ עָלָיו דְּוָגִים (דוּגִים) מְעִין גְּדִי וְעֵדֵי־עֵין עֲגָלִים מְשֻׁטוֹת לְחֶרְמִים יִהְיוּ לְמִינֵה תִּהְיֶה דְגָתָם כְּדָגַת הַיָּם הַגְּדוֹל רַבָּה מְאֹד. בְּצֵאתוֹ וּגְבָאוּ וְלֹא יִרְפְּאוּ, לְמַלַּח נִתְּנוּ. וְעַל־הַנְּחַל יַעֲלֶה עַל־שֵׁפֶתוֹ מְזֵה וּמְזֵה | כִּלְעֵץ־מְאֹכֵל לֹא־יָבֹל עָלָהוּ וְלֹא־יִתָּם פְּרִיָו לְחֻדְשָׁיו יִבְפֹּר כִּי מִיָּמִיו מִדֵּה־הַמְּקֹדֶשׁ הַמָּהָה יֹצְאִים וְתִיהָ פְּרִיָו לְמְאֹכֵל וְעָלָהוּ לְתִרְוָפָה. (שם ז'-ו"ב)

תהיה שם דגה, גדולה יותר מזו שבים הגדול, והספא ימשוך לעבוד במלוא המרץ. עצי פרי, ודגים ומלח. איך זה יבוא? מאיפה? - המים יצאו מהמקדש, מים חיים, ומהם ובזכותם לא יבול יותר אף עץ, וביכורי העץ יהיו לא אחת לשנה אלא כל חודש - כל הטבע יתחדש כל הזמן. כל חודש יהיה חג הביכורים - "לא יתום פריו לחודשיו ויבכר". אין עלה מיותר, אין יותר מציאות שהפרי הוא התכלית ואת העלים מורידים. צריך להבין את זה לעומק.

במזמור לראש חודש אנחנו אומרים -

תְּשַׁלַּח רִוְחְךָ יִבְרָאוֹן וְתַחֲדָשׁ פָּנָי אֲדַמָּה. (תהילים ק"ד, ל')

האדמה מתחדשת כשמבינים את המולד, כשהאור יונק מהקדושה עצמה. כשעול מלכות שמיים מופיע לפני הופעת

ועכשיו, אחרי כל הלימוד הזה שלנו, ארבע המילים האלה - ראש חודש מנחם אב - מקבלות משמעות עמוקה ואחרת לגמרי.

משיח נולד

אולי זה ראש החודש שישי. המדרש מספר -

עובדא הוה בתד בר נש דהוה קא רדי, געת חדא תורתיה, עבר עלוי חד ערבי, אמר ליה מה את, אמר ליה יהודאי אנא, אמר ליה שרי תורך ושרי פדנך, אמר ליה למה, אמר ליה דבית מקדשון דיהודאי חרב. אמר ליה מנא ידעת, אמר ליה ידעית מן געייתא דתורך. עד דהוה עסיק עמיה געת זימנא אחריתי, אמר לו אסר תורך אסר פדנך דאתייליד פריקהון דיהודאי. אמר ליה ומה שמיה, אמר לו מנחם שמיה... (איכה רבה א', נ"א)

תרגום -

מעשה באדם אחד שהיה חורש את שדהו (בערב החורבן). געתה פרתו. עבר ערבי אחד ואמר לו: מי אתה? אמר לו: יהודי אני. אמר לו: הטר שורך והטר מחרשתך. אמר לו: למה? אמר לו: שהרי נחרב בית המקדש. אמר לו: מאין לך? אמר לו: יודע אני מגעיית פרתך. בינתיים געתה הפרה שנית. אמר לו: אסור פרתך ואסור מחרשתך, שהרי נולד משיח היהודים. אמר לו: ומה שמו? אמר לו: מנחם שמו...

זה שהערבי הוא מזהה לפי געיית הפרה זה פלא פלאות - כי החורבן הוא שים המלח הוא ים המוות. שהפרה לא גועה בהתחדשות, הטבע לא מתחדש. לא לחודשיו יבכר. ובתוך נקודת החורבן, שם, כשמגיע המולד והשמש לא מאירה והכל חשוך - דווקא שם, כשהשמש לא מפריעה, אז נולד המנחם.

ראש חודש מנחם אב הוא היום בו 'הרומן' בינינו לבין אבינו שבשמיים נשאר פתוח. אבא תנחם, ואבא תקבל ניחומים. אנחנו רוצים לנחם אותך. אנחנו רוצים שתקבל את הניחומים שלנו - ושתנחם אותנו.

שנזכה לחודש של גאולה שלמה, התחדשות אמיתית "שתחדש פני אדמה", ונזכה לראות בעינינו אהבת חינום, אמונה שלנו בעצמנו ובבין שלם עומד על תילו, ונחמה שלמה עלינו ועל כל ישראל ועל כל העולם.

מה הכח של התדבקות בצדיק האמת? אני חש את זה בזמנים האחרונים. ממה אני מתחייב - האם אני מקבל את חיותי מצד הקדושה או מצד הקליפה? וכל אחד יבחן את עצמו בנפשו פנימה בנקודה הזו. זה יקבע את כל החיים שלנו. כמה אני מתרגש מהרעש שמסביב? ממה אני יונק את מקור חיי?

המולד הוא בזמן שבשר ודם לא יכול להעיד עליו כי בשר ודם עטוף בקליפה. ואם יבוא בשר ודם ויעיד לנו שהוא ראה את המולד, הרי הוא עד שקר, כי דבר זה הוא אינו ביכולתו של בשר ודם. הוא לא יכול. וזה החידוש שלכם, זה ראש החודש.²

מי מנחם את מי באב?

מה עניינו של ראש חודש 'מנחם אב'? - מי מנחם את מי, אנחנו את אבא או אבא אותנו? לנחם זה לא רק לתת חיזוק, חיבוק או להציע את עצמי, לתת אהבה ולהיות יחד עם השני, אלא זה דבר נוסף -

וַיִּנְחָם ה' עַל־הָרָעָה אֲשֶׁר דָּבַר לְעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ. (שמות ל"ב, י"ד)

השורש נ.ח.מ. בעברית משמעו לחשוב דבר אחד ואז להפך את המחשבה. בעומק, כשאני רוצה לנחם את החבר, את הידיד, זה כולל שני דברים. האחד - להיות איתו, לתת לו את מה שאני יכול, גם אפ לפעמים אני יודע שבאמת מה שהוא רוצה לומר לי זה 'לך מפה כבר, אתה אף פעם לא תבין את מה שאני חסר', ולכן אני רוצה גם עוד דבר, אבל אותו קשה לי לבטא. אני רוצה לומר לו - 'אולי נחשוב הפוך? אולי מה שאני רואה כמוות הוא בעצם תעצומת חיים שלא ניתן להסביר אותה בעולם הזה? ואני יודע שזה יכול לעצבן וזה לא שייך לפעמים, ואני ממש לא אוהב שאומרים לי את זה, ולכן לפני שאגיד את זה אני מקדים - 'מחילה, סליחה, זה לא אני - המקום ינחם אותך. מן השמיים תנחמו'. אני יכול רק לתת לך איזו כוס קפה, ורק הקב"ה יוכל להביא אותך ואותי לשלב שבו נראה איך הכל מתחדש. איך הכול הפוך.

מנחם אב זה כשאבא בא לנחם אותנו - בן, הגיע הזמן. וכשהוא יבוא לנחם אותנו הוא לא יראה לנו שעד עכשיו היה חורבן ומעכשיו יהיה טוב. את זה גם אני יכול להראות. אלא הוא יראה לנו איך החורבן עצמו יתהפך לגאולה. איך השועל שיוצא מבית קדשי הקדשים הוא בשורת הגאולה - על פחות מזה אני לא מבין מדוע הנשמה בכלל ירדה לעולם הזה. זה 'מנחם אב', אבל הנה העיקר - אולי 'מנחם אב' זה גם שאבא רוצה שאנחנו ננחם אותו. איך זה יקרה? פשוט שנתחיה מהקדושה, שנאמין בהתחדשות, שנאמין ב'וינחם'. שאנחנו ניתן לו את הכח הזה. שזכנו כבר מספיק כדי לנחם את אבא.

השיעור מוקדש לע"נ
אליהו בן וויאן ז"ל

ולהבדיל לרפואת
עמרם בן אירדה חייה,
גבריאל חיים בן עליזה עיושה,
צביה בת פויגא רחל,
ניתאי בן שני דניאלה,
כרמל מרדכי בן טל שרה

להקדשת שיעורים ניתן לפנות בהודעת וואטסאפ
לעמנואל - 054-7500516

² בעומק זה גם עניינו של ראש השנה, אבל לא נכנס לכך הפעם.